

A magyar tudományos nyelv helye a világban

Molnár Csikós László

A tudomány nyelve

- Ma milyen szerepet tölthetnek be a nemzeti nyelvek a tudományban?
- A tudomány nemzetközisége korlátozza a nemzeti nyelvek használatát.
- Nem minden nemzetnek van tudományos nyelve.

Európai középkor

- A tudomány nyelve a latin.
- Ne csak latinul jelenjenek meg a tudományos művek, hanem a kutatók nyelvén is!
- Megerősödtek a nemzeti tudományos nyelvek.

A magyar tudományos nyelv

- Nyelvújítási mozgalom a nemzeti nyelvért (a XIX. sz. elején)
- A Magyar Tudós Társaság szerepe
- A szaknyelvi terminológia és nomenklatúra létrehozása

Nyelvújítás

- A magyar nyelvnek még nem volt standardizált köznyelvi formája, amely átvehette volna a latintól a hivatalos nyelv szerepét.
- A népnyelvet természetes úton nem lehetett volna köznyelvvé tenni, ezért szükségesnek bizonyult a mesterséges beavatkozás, a széleskörű nyelvújítás.

A Magyar Tudományos Akadémia

- Célja a tudomány és irodalom magyar nyelven való művelése és terjesztése. Ezért tudományos kutatásokat végez, felfedezéseket segít elő, eredeti munkákat írat, jeles műveket fordíttat; kutatási eredményeit nyomtatásban közzéteszi; jeles munkák kiadását elősegíti stb.

Szaknyelvek

- A foglalkozási szaknyelveknek nagy hagyományai vannak.
- A tudományos szaknyelvek a szemünk láttára differenciálódnak.
- A szaknyelvi közlemények száma többszörösen meghaladja a szépirodalmi közlésekét.

XIX-XX. század

- A világnyelvek kerültek előtérbe a nemzetközi tudományos életben.
- A természettudományok vezető nyelve a német az I. világháborúig.
- Az angol előretörése és általánossá válása

A nemzetközi angol

- A nemzetközi angol nyelv többé-kevésbé elkülönül a nemzeti angoltól.
- Megmarad a kezdő, illetve a középhasadó nyelvtanuló színvonalán.
- Az angol anyanyelvűek ennek nem feltétlenül örülnek.

A nigériaiak angoltudása

- Nigériában 80 millióan beszélnek angolul, de csak 4 millióan anyanyelvi szinten.
- Az oktatás nyelve nem a nigériai keveréknyelv, hanem a standard angol, ezt viszont felületesen sajátítják el a diákok.

A filippínó nyelv

- A Fülöp-szigeteken három évszázadig a spanyol volt a hivatalos.
- A tagalog nyelv alapján létrehozott filippínó lett az ország nemzeti nyelve.
- Gyakorlatilag az angol nyelvet használják a tudományos életben.

A hindi nyelv törekvései

- Az indiai nyelvpolitika a hindi nyelv folyamatos modernizálását szorgalmazza.
- Egy héttagú bizottság az új tudományos és technológiai fogalmak hindi megfelelőjét alkotja meg.
- A hindinek a szanszkrit minta az, ami az angolnak a latin és az ógörög.

A magyar szaknyelv művelése

- Szótárak, tanulmányok, cikkek sora bizonyítja, hogy Magyarországon is fellendült a szaknyelvek művelése.
- Még folyóiratot is indítottak: Magyar Orvosi Nyelv (2008 – 2012)
- A számítástechnika magyar nyelvét is sikerült kialakítani.

Anyanyelvű tudományosság

- Küzdelmet kell vívni azért, hogy a tudományos gondolatokat anyanyelvünkön fejthessük ki.
- Ezt azokon a nyelveken lehet megtenni, amelyeknek van tudományos változatuk.

A nyelvek tekintélye

A világ nyelvei egymástól nagyon eltérő jelentőségűek attól függően, hogy milyen szerepet töltenek be:

- államnyelv,
- hivatalos nyelv,
- nemzeti nyelv,
- diplomáciai nyelv

A beszélők száma

- Önmagában nem garantálja a nyelv tekintélyét.
- Beszélőinek a száma szerint a kurd nyelv nagyobb a magyarnál, de társadalmi rangja jóval kisebb.

Sajátos paraméterek

- A fordított művek száma alapján a magyar nagy tekintélyű nyelv.
- Célnyelvként a magyar a 13. a világ nyelvei közt, forrásnyelvként a 18., beszélőnek száma szerint pedig a 73.

Forrásnyelvek rangsora

1. angol	1155701
2. francia	209302
3. német	191522
4. orosz	100373
5. olasz	63667
6. spanyol	50945
7. svéd	34316
8. japán	24812
stb.	

A magyar a 18. forrásnyelv 11116 fordított művel.

A magyar nyelv által megelőzött nagyobb forrásnyelvek:

■ portugál	10787
■ román	5272
■ koreai	4105
■ ukrán	2844
■ török	2461
■ bengáli	2305
■ hindi	1549

Célnyelvek rangsora

1. német	290408	8. lengyel	76775
2. francia	238702	9. portugál	72622
3. spanyol	229674	10. dán	65201
4. angol	143099	11. olasz	63977
5. japán	124658	12. cseh	55119
6. holland	114079	13. kínai	49872
7. orosz	83147	14. magyar	45356

A magyar által megelőzött nagyobb célnyelvek:

■ koreai	22523
■ román	16547
■ arab	12823
■ ukrán	4574
■ hindi	3744
■ bengáli	2217

Magyar nyelvű tudományos folyóiratok

- tömegesen a XIX. sz. második felétől
- idegen (német vagy francia) nyelven is
- idegen nyelvű tartalomjegyzék és összefoglalás
- Az MTA ma 32 idegen nyelvű és 18 magyar nyelvű folyóiratot ad ki (ebből 4 külföldi folyóirat magyar kiadása)

Nyelvek jogosultsága

- Joseph Kriechbaumer német rovarkutató 1880-ban méltatlankodó cikket ír arról a jelenségről, hogy kis népek nyelvén is megjelennek tudományos folyóiratok.
- Herman Ottó a Természetrajzi Füzetek 1881. évi első számában visszautasítja a vádakat.

Évszázados magyar tudományos folyóiratok

- Erdészeti Lapok (1862–)
- Jogtudományi Közlöny (1867–)
- Századok (1867–)
- Földtani Közlöny (1872–)
- Földrajzi Közlemények (1873–)
- Ethnographia (1890–)
- Irodalomtörténeti Közlemények (1891–)
- Aquila (1894–)
- Botanikai Közlemények (1902–)
- Magyar Nyelv (1905–)
- Elektrotechnika (1908–)

Nemzetközileg nyilvántartott magyar nyelvű folyóiratok 1

- 1. Magyar Onkológia
- 2. Magyar Állatorvosok Lapja
- 3. Magyar Sebészet
- 4. Magyar Geofizika
- 5. Magyar Pszichológiai Szemle
- 6. Magyar Filozófiai Szemle
- 7. Ideggyógyászati Szemle
- 8. Fogorvosi Szemle
- 9. Civil Szemle
- 10. Szociológiai Szemle
- 11. Mentálhigiéne és Pszichoszomatika
- 12. Időjárás

Nemzetközileg nyilvántartott magyar nyelvű folyóiratok 2

- 13. Agrokémia és Talajtan
- 14. Orvosi Hetilap
- 15. Földtani Közlöny
- 16. Archaeológiai Értesítő
- 17. Társadalomkutatás
- 18. Ethnographia
- 19. Orvosképzés
- 20. Orvostörténeti Közlemények
- 21. Antik Tanulmányok
- 22. Élelmiszervizsgálati Közlemények
- 23. Információs Társadalom
- 24. Építés – Építészettudomány
- 25. Művészettörténeti Értesítő

Országok típusai a tudományos folyóiratok nyelve szerint

- csak angol nyelvű
 - zömmel angol nyelvű
 - zömmel más nyelvű
 - vegyes, de angol többség
 - vegyes, de hazai többség
- (Scimago Journal & Country Rank)

Csak angol nyelvű

■ India	369 folyóirat
■ Ausztrália	203 folyóirat
■ Pakisztán	85 folyóirat
■ Írország	66 folyóirat
■ Fülöp-szigetek	21 folyóirat
■ Nigéria	19 folyóirat
■ Banglades	14 folyóirat
■ Indonézia	12 folyóirat
■ Nepál	6 folyóirat

Zömmel angol nyelvű 1

- 5605 amerikai (USA) folyóirat (van néhány német, spanyol, francia is)
- 5036 brit folyóirat, néhány kivétellel angol nyelvűek
- 1707 hollandiai tudományos folyóirat, alig van köztük néhány, amely nemzeti nyelvű (17 Tijdschrift)
- 269 kanadai folyóirat, néhány francia vagy kétnyelvű, sőt olasz is akad (Quaderni d'Italianistica)

Zömmel angol nyelvű 2

- 119 iráni folyóirat, alig egy-két perzsa nyelvű
- 60 görögországi folyóirat, néhány görög nyelvű
- 50 dániai folyóirat, már a dán címűek is jobbára angol cikkeket közölnek (pl. a Geografisk Tidsskrift)
- 48 svédországi folyóirat, néhány hazai nyelvű, (német is akad)
- 19 észtországi folyóirat, néhány hazai nyelvű kivétellel angol
- 18 izraeli folyóirat, mindössze 3 ivrit nyelvű

Zömmel más nyelvű

- 295 brazíliai folyóirat, zömük portugál nyelvű (87 revista)
- 131 csehországi folyóirat, zömük nemzeti nyelvű (12 acta)
- 76 mexikói folyóirat, főleg spanyol nyelvű, egy-két angol
- 48 argentínai folyóirat, egy-két kivétellel mind spanyol nyelvű
- 20 norvégiai folyóirat, többnyire hazai nyelvűek

Vegyes, de angol többség

- 1213 németországi folyóirat, sok angol nyelvű, de németek is akadnak szép számmal (102-nek a nevében benne van a Zeitschrift)
- 598 kínai folyóirat, sok kétnyelvű (kínai–angol)
- 459 japáni folyóirat, javarészt angol nyelvű, de elég sok japán (16 zasshi)
- 205 oroszországi folyóirat, nem sokkal több angol nyelvű, mint orosz
- 88 magyarországi folyóirat, 25 magyar nyelvű, a többi idegen (26 acta)
- 47 szlovákiai folyóirat közül 19 szlovák nyelvű
- 47 szerbiai folyóirat, 14 szerb nyelvű

Vegyes, de hazai többség

- 487 franciaországi folyóirat, sok angol, még több francia nyelvű (77 revue, 24 annales, 14 etudes, 12 bulletin stb.)
- 401 olaszországi folyóirat, javarészt olasz nyelvű, de számos angol is
- 131 horvátországi, valamivel több hazai nyelvű (ill. kétnyelvű), mint idegen (10 acta)

Nincs vagy alig van regisztrált folyóirat

- Számos országnak nincsenek is nemzetközileg jegyzett tudományos folyóiratai: Albánia, Mongólia, Pápua Új-Guinea, Tadzsikisztán, Kirgízia, Eritrea, Tonga stb.
- Kazahsztán, Grúzia, Örményország – csupán egy-egy (angol nyelvű) folyóirat

A magyar tudományos nyelv távlatai

- A nagy múltú tudományos folyóiratok nemzetközi rangra való emelése
- Olyan új folyóiratok indítása, amelyek egyik publikálási nyelve a magyar
- A magyar tudományos nyelvhasználattal való folyamatos törődés